

MÔŽE BYŤ IDEALISTICKÁ VEDECKÁ EPISTÉMA ÚSPEŠNEJŠIA NEŽ MATERIALISTICKÁ? *

Emil Páleš

BYTOSŤ VEDY

Dovoľte, aby som na úvod kolokvia zhrnul výsledky môjho skúmania a vytýčil centrálnu otázku, kvôli ktorej sme sa tu zišli. Vedecké poznanie je *proces*; je to myšlienkový organizmus, v ktorom niektoré súčasti sú už pevné, isté, preverené tzv. „tvrdými“ metódami. Iné súčasti sú menej isté, ale pravdepodobné. A nakoniec sú tu indície, predpoklady, pracovné hypotézy, nápady, ktoré sú vysoko pohyblivé a tvárne. Nie inak je to aj v knihe, ktorú som napísal: stoja tu vedľa seba poznatky na rôznych stupňoch istoty.

Veda nespočíva v tom, že sa budeme zaoberať iba tým, čo je stopercentne isté a ostatné vylúčime. *Vedeckosť* je v tom, ak sme si vedomí procesu vzniku a pôvodu našich myšlienok. O každej myšlienke vieme, ako vznikla, čím je podložená a vieme posúdiť stupeň jej istoty. Tým sa vedecké myslenie líši od myslenia založeného na preberaní hotových myšlienok od autorít.

Kto chce vidieť z vedy iba to, čo je pevné, je ako niekto, kto namiesto celého človeka chce vidieť iba kostru. Teórie sú ako kostry. Sú konečným výsledkom pohybu, kedysi kvapalných, tekutých živých procesov, usadeninou minulosti. Veda je dobrodružstvo. Jej srdce bije tam, kde sa tvorí, kde ešte nedospela do fázy skostnatenia. Nebojme sa zúčastniť sa tohoto dobrodružstva – pokiaľ sme si na každom kroku vedomí, čo robíme!

ZHRNUTIE „ANGELOLÓGIE DEJÍN“

Ako prvé treba vedieť, že všetky elementárne fakty, ktoré v knihe uvádzam, som prevzal z historickej a archeologickej literatúry. Tam, kde niektorá udalosť alebo jej datovanie nie sú isté, vzal som predbežne do úvahy tú najpravdepodobnejšiu možnosť. Snažil som sa budovať na tom, v čom sa jednotlivé historické školy zhodujú, nie na tom, v čom sa líšia. Pokiaľ sú v knihe napriek tomu nepresnosti, budem vďačný tým kolegom, ktorí mi ich pomôžu pri druhom vydaní odstrániť. Ak sa doterajšie poznatky revidujú vo svetle novoobjavených dokumentov a vykopávok, budem ich akceptovať. Nie je mojou ambíciou presadzovať nejaké nové historické doklady, ale spolieham sa, že odborníci ich poznajú najlepšie. Otázka faktografie by preto nemala byť predmetom sporu.

Novým je v mojej knihe spôsob, akým som pospájal do súvislosti skutočnosti, ktoré sú všeobecne známe. Spôsob, akým som pochopil ich príčiny a význam. Ako vyštudovaný matematik a lingvista som nebol zaťažovaný ničím z toho, čo sa z historických vied učí na vysokoškolských katedrách. To mi umožnilo pozrieť sa na dejiny s čerstvou intuíciou a celkom novými očami.

Skúmal som päť druhov javov alebo súvislostí, ktoré tvoria jadro knihy. Pokiaľ viem, som prvý, kto sa podujal tento typ javov preskúmať systematicky v celosvetovom meradle od doby kamennej až po súčasnosť. Angelológia je syntéza, je to filozofia dejín. Filozofií dejín je mnoho, ale táto je prvá, ktorá sa dá podoprieť aj exaktnou matematikou.

Prvým javom, ktorý som skúmal, je *kultúrna fyziognómia*. Všimnime si ako príklad rastlinu, ružu. Jednotlivé časti rastliny – list, kvet, plod, semeno – nie sú akékoľvek, ale sú také, čo patria k sebe

---

* epistéma = súhrn apriórnych a neuvedomele prijímaných svetonázorových predpokladov v danom období, ktoré ovplyvňujú spôsob poznávania. Foucaultov termín *epistéma* približne zodpovedá Kuhnovmu pojmu *vedecká paradigma* a Sorokinovmu pojmu *system pravdy*.

navzájom. Keby sme zmiešali brezu s dubom alebo prilepili ružové listy na kvet ľalie, každému by hneď udrelo do oka, že sa k sebe nehodia. Rastlina tvorí estetickú jednotu, je vystavaná v jednoliatom umeleckom štýle. Za všetkými jej časťami akoby stála jedna entelechia, jedna formujúca idea. Platí to aj o ľudskom tele. Typológ preto vie z fyziognómie jednej časti tela odvodiť fyziognómiu ostatných častí. Napríklad z tvaru sánky si vie urobiť úsudok o tvare končatín alebo zo šírky lícných kostí o šírke panvy.

Analogicky k týmto príkladom z prírody môžeme hovoriť aj o fyziognómii kultúr. Ak máme dajakú kultúru, ktorá má určitú ideovú náplň, patrí k nej aj určitý typ sociálnej štruktúry, určitý typ filozofie, vedy, umenia a náboženstva. Aj kultúry sú organizmy, v ktorých časť zodpovedá celku a nie je ľubovoľná. Ak máme teda niekde vedľa seba dva kultúrne znaky, môžu nastať dva prípady: buď sa tieto dva znaky ocitli vedľa seba v čase a priestore náhodne, bez hlbšej súvislosti. Alebo je medzi nimi hlbšia spojitosť a vyskytujú sa spolu pravidelne. To znamená, že ak v danej kultúre objavíme jeden zo znakov, môžeme s veľkou pravdepodobnosťou očakávať aj ďalšie znaky s ním spojené.

Niektoré takéto spojenia sú známe a zdá sa nám, že vidíme prirodzené dôvody pre ich existenciu. Napríklad spojitosť osvietenského typu racionalizmu s rozvojom miest. Alebo fakt, že k filozofii materializmu a senzualizmu patrí naturalizmus v umení. Iné súvislosti sú na prvý pohľad menej zrejme. Napríklad prečo sú veľkí básnici predzvesťou revolučných prevratov alebo čo spája plastičnosť v architektúre s príchodom dobrého románopisu. A ďalšie spojenia sa nám môžu zdať vyslovene neočakávané a neuveriteľné. Napríklad fakt, že ak sa v móde objavia špicaté formy, zvyšuje sa úmrtnosť.

Jednotlivé kultúrne znaky sa teda prirodzene zhlukujú do strapcov podľa svojho zvýšeného spoločného výskytu („clusterizácia“). To nás oprávňuje hovoriť o *kultúrnych typoch*. Takýchto hlavných kultúrnych typov som identifikoval sedem a množstvo podtypov, ktoré vznikajú ich kombináciou. Uvedomme si, že pojem kultúrneho typu umožňuje vyvodzovať netriviálne poznatky, najmä v prípadoch, ak je známy iba zlomok skúmanej kultúry. Na základe jaskynných malieb v Altamire nás napríklad oprávňuje usudzovať o spoločenskej štruktúre a svetovom názore cromagnonského človeka.

Druhým typom javu, ktorý som skúmal, je *synchronicita*. Pojem synchronicity zaviedol Jung, ako zmysluplný súbeh dvoch alebo viacerých udalostí v čase, medzi ktorými nie je vonkajšia príčinná súvislosť. Najznámejšou synchronicitou v dejinách je Jaspersova axiálna epocha. Po roku 600 pr. Kr. sa v celom starom svete paralelne objavili veľkí myslitelia a náboženský zakladatelia. Konfucius, Lao-c', Buddha, Džina, Zarathuštra, grécki filozofi aj izraelskí proroci boli súčasníci. Nielenže sa objavili synchrononne v čase, ale hlásali aj spoločné hlavné myšlienky. Všade sa nezávisle objavili podobné sociálne trendy. Jaspers túto epochu popísal, ale nikto až doteraz nedokázal vysvetliť jej príčiny.

Pretože takéto synchronicity sa *per definitionem* v rámci materialistickej vedeckej paradigmy vysvetliť nedajú, nevenovala sa im pozornosť ako kuriozite, ktorá vypadáva zo systému. Ja som svojou prácou ukázal, že synchronicity nie sú v dejinách výnimkou ale pravidlom. Sú ich stovky. Vymenujme len niekoľko príkladov paralelného diania na Západe a na Ďalekom Východe. Nielenže v 6. storočí pr. Kr. sa objavili tu aj tam najväčší filozofi. Ale ďalej v 4. storočí pr. Kr. najväčší logici, na prelome letopočtu najväčší historici, v 8. storočí tu aj tam najväčší básnici, v 15. storočí maliari a v 17. storočí najväčší dramatici. Okolo 11. storočia sa v architektúre na celom svete zdôraznil rytmický prvok, v 13. a 14. storočí sa všade zaostriala do špicatých foriem.

Podotýkam, že synchronicita je niečo iné ako migrácia kultúrnych prvkov. Migrácia sa odohráva s časovým posunom, takže to už nie je synchronicita. Typická synchronicita spočíva v časovom paralelizme dvoch *pôvodných* kultúrnych výdobytkov, ktoré sú analogické svojou náplňou, ale majú rozdielnu formu, takže ani nemôžu byť kópiou jeden druhého. Gotická katedrála nevznikla z čínskej pagody, ale obe sú výrazne rytmické. Indická a čínska medicína nie sú založené na Hippokratových princípoch, ale predsa vznikali súčasne s gréckou.

Princíp synchronicity teda znamená, že ak máme niekde jeden kultúrny typ alebo znak, existuje nezanedbateľná pravdepodobnosť, že sa tento typ alebo znak vyvinuli v tom istom čase nezávisle aj inde na svete. Vezmime si klasickú záhadu zániku mayskej civilizácie. Vo svetle tohto princípu prestáva byť záhadou. Je súčasťou celosvetovej vlny deštrukcie, ktorá sa zdvihla koncom 8. storočia. Patrí k vikingskému drancovaniu, nájazdom Maďarov a k zmätku, v ktorom zanikla tchangská Čína.

Tretím skúmaným javom je *rytmus*. Rovnaké kultúrne typy sa neobjavujú len synchrononne vedľa seba v čase. Ale tieto synchrononne vlny sa aj vracajú na diachronickej časovej osi v pravidelnom rytme. O chvíľu uvidíme na príklade dejín poézie, medicíny a dejepisectva, že vrcholné obdobia tvorby sa v

týchto odvetviach vracajú každých 500 rokov. Tento a niektoré ďalšie rytmy alebo náznaky rytmov som opäť systematicky spracoval.

Princíp rytmu teda znamená, že ak sa štatistická početnosť dajakého javu počas päť či desaťtisíc rokov známej minulosti zvyšovala periodicky, predpokladáme, že to tak bolo a bude aj ďalej smerom do nám neznámej minulosti a budúcnosti. To má veľký dopad nielen na archeológiu ale aj na futurologiu. Umožňuje nám to robiť predpovede. Nielen krátkodobé predpovede extrapoláciou momentálnych trendov. Ale predpovede celkom nových trendov na stáročia a tisícročia vopred.

Štvrtý fenomén, ktorý som skúmal, je *súvislosť medzi dejinnými epochami a vývojovými fázami človeka ako jednotlivca*. Z vývojovej psychológie poznáme psychické charakteristiky jednotlivých vekových fáz v ľudskom živote. Pre každý vek je typická iná konfigurácia psychických schopností a vlastností. Pre dieťa v predškolskom veku sú charakteristické napríklad obrazné myslenie, plastická fantázia, hravosť, schopnosť napodobňovania, tzv. detský fenomenizmus, detský prezentizmus. Duševná konfigurácia typická pre tento vek je typická aj pre niektoré dejinné obdobia, ako baroko. Je evidentná v architektúre, maľbe, komédii, románopise, senzualistickej filozofii a hedonistických systémoch morálky tých čias.

K vlastnostiam, ktoré prevládnu v starobe, patrí konzervativizmus, rigidita, zameranie do minulosti, dôraz na rešpektovanie poriadku a noriem, osamelosť, introverzia. Starecké črty majú aj celé dejinné epochy, ktoré prinášajú absolutizmus, rozmach dejepisectva a mníšske hnutia. Všetci vieme, aké sú znaky puberty. Je to čas prvých lások, romantiky, veľkého idealizmu ale aj revolučnosti a odmietania konvencií. Kompletný obraz puberty vidíme v romantizme. Romantizmy sa v dejinách vracali pravidelne a zďaleka neboli iba záležitosťou Európy, ale záležitosťou celosvetovou.

To, že sa dejinné obdobia nápadne ponášajú na vekové fázy, by možno ešte nemuselo mať metafyzický význam, keby k tomu nepristupovala ešte jedna okolnosť. Tieto psychické konfigurácie sa v dejinách striedajú pravidelne a časový poriadok, v akom sa striedajú vo svetovej duši a v duši jednotlivca, je jednotný. Je to jeden a ten istý časový poriadok! Nebudem rozvádzať, čo to znamená pre celú psychológiu a sociológiu.

Piaty a posledný fenomén, ktorý som skúmal, sú *analógie medzi kultúrnymi formami a formami v prírode*. Aj v evolúcii rastlín a zvierat existujú synchronicity a rytmy. Podobné formy a funkčné celky sa vyvíjali súčasne u rôznych druhov, ktoré sa navzájom nekrížia. Rastlinná stonka a chrbtica stavovcov sa vyvíjali súčasne; rytmický systém listov a rebrá hrudného koša sa vyvinuli naraz. Existovalo obdobie, v ktorom sa vyvinuli zároveň kvetiny, farebné vtáčie perie a celá príroda sa odela farebnosťou; alebo obdobia, kedy živým tvorom narástli všetky druhy ostňov, parohov, rohov a klov.

Analogicky k nim máme dejinné obdobia, kedy sa napríklad v architektúre stali dominantné vertikálne prvky ako stĺp; alebo rytmické prvky, ako rebrová klenba; alebo kvetinová ornamentika, ako rozety a vitráže s farebným sklom; alebo sa všetky formy zašpicatili a zaostřili. Toto by opäť nemuselo znamenať nič viac, než len toľko, že sa architekti a umelci jednoducho inšpirovali námetmi z prírody. Keby neplatilo, že evolučné obdobia v prírode, kultúrne vlny v dejinách a vývojové fázy jednotlivca podliehajú jednému a tomu istému časovému poriadku.

Synchronicity a rytmy v prírode zamýšľam spracovať v samostatnom zväzku. Pokiaľ sa potvrdia, aspoň tak ako v dejinách, bude to znamenať pre neodarwinizmus, že tzv. náhodné genetické mutácie vôbec nemôžu byť náhodné. Do evolúcie prírody, svetových dejín aj do osobného života jednotlivca vplývajú tvorivé impulzy, ktoré sa riadia inteligibilným poriadkom. Prosím, zabudnite teraz na chvíľu na to, že vo svetovom názore materialistu nie sú známe žiadne také sily, ktoré by mohli takto účinkovať vo všetkých týchto troch oblastiach súčasne. Či takéto sily existujú alebo neexistujú, je práve predmetom nášho skúmania. Nemôžeme preto vopred vychádzať z toho, že neexistujú.

FAKTOGRAFICKÁ OTÁZKA

Prvá otázka, pred ktorou stojí toto kolokvium, je faktografická: **Existujú naozaj v dejinách synchronicity, periodicity alebo rytmy, ako empirická skutočnosť, ktorá sa dá dokázať?** Moja práca naznačuje, že existujú. Proti tomu bola vznesená doteraz len jedna vážna námietka. Námietka, či fakty nevyberám vo svetle teórie, ktorú ešte len majú dokázať. Teda či som si z dejín nevybral už iba tie skutočnosti, ktoré dobre zapadajú do mojej schémy a ostatným nevenoval pozornosť. Tejto námietke som sa vyhol tak, že som nechal, aby fakty vybrali oponenti samotní. Dve najdôležitejšie nezávislé

kontrolné štúdie navrhol Dr. Viktor Krupa z Kabinetu orientalistiky SAV. Sú to „Konfigurácie kultúrneho rastu“ od popredného amerického antropológa Alfreda L. Kroebera a „Sociálna a kultúrna dynamika“ od amerického sociológa ruského pôvodu Pitrima Sorokina. Obe vyšli pred mojím narodením, takže som ich nemohol ovplyvniť.

Namiesto očakávanej falzifikácie, ktorou si boli viacerí oponenti vopred istí, obe štúdie vysokou mierou potvrdili moje predpoklady. Uvediem teraz len niektoré, najmenej zložité príklady. Sorokinova podrobná štúdia revolučných indexov v dejinách Európy jednoznačne potvrdila, že v mnou predpovedaných obdobiach je revolučnosť až o 50% vyššia než inokedy. Ďalšia štúdia od J. S. Leea potvrdila ten istý rytmus v čínskych dejinách, synchronný s Európou.

O spracovanie Kroeberových údajov som požiadal Prof. Miroslava Mikuleckého z Ústavu preventívnej a klinickej medicíny. On navrhol štandardné matematické nástroje, ktoré sa používajú na zisťovanie neznámych rytmov v chronobiológii. Autorom matematického algoritmu na spracovanie údajov je Prof. Ladislav Kubáček, bývalý riaditeľ matematického ústavu SAV. Ako prvé sme spracovali dejiny antickej medicíny. Program nedostal žiadne iné vstupné údaje, než dáta narodenia najvýznamnejších antických lekárov. Úlohou počítača bolo zistiť, či vôbec existujú v dejinách antickej medicíny nejaké štatisticky významné rytmy, a ak áno, tak aké. Jeden taký rytmus tu skutočne existuje. Má dĺžku periódy približne 500 rokov.

Skúmali sme ďalej dejiny indickej a čínskej medicíny. Nielenže sa v nich našla nejaká periodicitá; ale aj dĺžka periódy je vo všetkých troch kultúrnych okruhoch rovnaká a všetky tri rytmy sú navzájom fázovo zosynchronizované. Špičkoví lekári sa objavovali v rôznych končinách sveta naraz a vracali sa v pravidelnom rytme. A teraz to najzávažnejšie. Vrcholné obdobia tvorby vo svetovej medicíne sa zhodujú s obdobiami vlády boha Nabuho v starobabylonskom posvätnom kalendári. Starí Babylončania používali kalendár, v ktorom sa sedem božstiev spájaných s nebeskými telesami cyklicky striedalo ako duchovia času. Každý z nich vládol 72 rokov, potom uvoľnil miesto ďalšiemu. Jedno a to isté božstvo sa tak dostalo do vlády každých 504 rokov. Nabu, neskôr v kresťanských časoch archanjel Rafael, sa stotožňoval s planétou Merkúr a bol patrónom lekárov. A najvýznamnejší lekári žili skutočne v obdobiach jeho vlády.

Spracovali sme grécko-rímskych, byzantských a čínskych historikov. Aj tu sa našli rytmy. Tieto rytmy sú zhodné, opäť 500-ročné a synchronné. Ale fáza kulminácie je iná než u lekárov. Významní dejepisci prichádzajú v obdobiach vlády Ningirsua, babylonského Krona, pána času a patróna dejepiscov. Spracovali sme ďalej dejiny japonskej, čínskej, arabskej, perzskej a gréckej poézie. Aj svetoví básnici sú synchronizovaní a prichádzajú každých 500 rokov. Poézia kulminuje v obdobiach babylonskej bohyně lásky, Inanny, Venuše.

Preskúmali sme vlny tvorivosti v dejinách západnej, byzantskej a indickej filozofie. Veľkí filozofi sa objavujú v paralelných vlnách, raz za 500 rokov, v obdobiach vlády boha Slnka a pravdy Šamaša. Zanalyzovali sme obdobia politickej nestability a rozvratu v starovekom Egypte a Číne. Vracali sa každých 500 rokov v čase vlády babylonského boha vojny a smrti Nergala, Marsa. Urobili sme skrížené korelácie: ak máme vlnu špičkových dejepiscov, existuje nemalá pravdepodobnosť, že o 120 rokov neskôr príde vlna lekárov, o 180 rokov vlna básnikov a o 280 rokov vlna filozofov.

Len čo som práve vymenoval je osemnásť štúdií z desiatich krajín a piatich oblastí kultúry, z ktorých každá nezávisle potvrdzuje jednu a tú istú vec. Rytmus babylonského sedembožstva v poradí Sín, Nabu, Inanna, Šamaš, Nergal, Marduk, Ningirsu. Čo tu počítač odhalil, nie je nič iné ako posvätný kalendár starých Babylončanov, starý niekoľko tisícročí. Babylonskí kňazi správne predpovedali príchod veľkých kultúrnych vln na tisícročia vopred. A my sme práve v tejto chvíli ich predpoveď osemnásťkrát opakovaným dvojitém slepým pokusom verifikovali.

V mojej monografii som podal sofistikovanejšiu metódu, ktorá umožňuje aj rozklad zložitých rytmov na nezávislé kvalitatívne komponenty. Domnievam sa, že moja práca dosť na to, aby sme si spoločne uvedomili, že tu nemáme do činenia len s bezvýznamnými náhodnými zhodami alebo osobnou vierou autora. Rytmy a synchronicity v dejinách existujú a to by sa malo stať podnetom pre ich ďalšie skúmanie.

Pripomeňme si, že po celé 20. storočie vedecká obec dejinné rytmy takmer jednohlasne popierala a preto sa ani vážne neskúmali. Tón udávala Popperova kniha „Bieda historicizmu“. Podľa Poppera v dejinách neexistujú žiadne zákonitosti ani rytmy a preto nie sú možné ani žiadne dlhodobé predpovede. Menovite uvádza, že nikto nemôže predpovedať príchod revolučných období. Popper sa mýlil. Jeho argument je teoreticko-špekulatívny a má veľmi slabý vzťah ku skutočnosti.

Mimochodom jedným z najprekvapujúcejších objavov chronobiológie v posledných desaťročiach je fakt, že v celej prírode, od jednobunkových baktérií až po človeka existujú tzv. cirkaseptánne rytmy, založené na čísle sedem. Ja som odkryl cirkaseptánne rytmy v dejinách. Oboje len potvrdzuje prastarý okultný poznatok, že sedmička je číslo času.

Navrhujem preto ako prvý záver: prehodnotiť náš vzťah k stredovekej angelológii a starovekej mytológii. Nie sú to povery ani bujná hra fantázie, ktorá sa nevzťahuje k ničomu skutočnému. Sú to poznatky, ktoré v obraznej podobe vyjadrujú to, čo je aj pre vedu empirickou realitou.

METODOLOGICKÁ OTÁZKA

Prejdime k druhej a zaujímavejšej otázke tohto kolokvia. **Ak sú dejinné synchronicity a rytmy faktom, čo ich zapríčiňuje?** Podarí sa vysvetliť ich existenciu pomocou doteraz vede známých faktorov? **A ak idealistická epistéma umožňuje vede robiť presnejšie a úspešnejšie predpovede sociologického vývoja (na tisícročia vopred) než materialisticko-senzualistická epistéma, čo nás vlastne oprávňuje trvať na tom, že materialistická epistéma smie byť vo vede jediná prípustná?**

Klasické historické vysvetlenia na tento druh javov nestačia. Nie je možné vysvetliť napríklad vznik gréckej filozofie nejakými okolnosťami, ktoré pôsobili v čase jej vzniku v Grécku. Filozofia vznikla naraz na viacerých oddelených miestach. Synchronicity majú globálny charakter a vracajú sa periodicky po desaťtisíce rokov. Nie je možné ich vysvetliť žiadnou lokálnou, miestne a časovo obmedzenou príčinou. Im zodpovedajúca príčina by musela mať celoplanetárnu a dlhodobú, azda geofyzikálnu, klimatickú, kozmickú povahu?

Vieme, že Slnko, Mesiac, dokonca aj kozmické žiarenie z hviezd ovplyvňujú biosféru Zeme a v rámci nej aj človeka. O vysvetlenie pomocou periodických kozmofyzikálnych polí sa pokúsi Prof. Mikulecký. Myslím si však, že v tomto smere narazíme na neprekonateľné úskalia. Ťažko si totiž predstaviť, ako by napríklad výkyvy magnetického poľa mohli podnecovať v jednom čase básnikov a v inom matematikov, lekárov alebo maliarov. Máme tu do činenia s periodickým striedaním kvality a nie len kvantity tvorivých osobností. Rovnako veľkou prekážkou je to, že babylonský zverokruhový kalendár je len prerušovane cyklický. Na konci každého platónskeho mesiaca je zlom, tak ako v obyčajnom kalendári, kde každý mesiac začíname počítať znova od prvého. Žiadne skutočne periodické fyzikálne pole sa na vysvetlenie takéhoto systému nehodí.

Synchronicity sa *per definitionem* nedá vysvetliť materialisticky, pretože ide o zmysluplný súbeh viacerých udalostí, ku ktorým neexistuje žiaden hmotný faktor, ktorý by ich spájal. Súčasný typ vedy bude pravda trvať na tom, že nejaký hmotný faktor sa tam zakaždým musí skrývať, a teda nejde o synchronicity, ale o systematickú náhodu. Ale systematická náhoda je *contradictio in adjecto*. Systematický jav nemôžu vysvetľovať zakaždým *ad hoc*, v každom jednom prípade inou zhodou náhodných okolností. Veda súčasného typu bude doporučovať investovať všetko ľudské úsilie do hľadania hmotného faktora, aj keby bolo tisíc rokov neúspešné, pretože nehmotný faktor spadá mimo rámec jej kompetencie. Epistéma súčasnej vedy je materialistická. Boli by sme o krok ďalej, keby sme si uvedomili, že v rámci takej vedy, ktorá je spojená so svetonázorovým materializmom, zostanú horeuvedené skutočnosti navždy nepochopiteľné.

Jestvujú aj iné epistémy. Napríklad renesančná, založená na analogickom myslení, alebo stredoveká scholastická, založená na duchovnom realizme. V týchto epistémach sa náš záhadný jav odjakživa javil ako prirodzený: Sedem duchovných inteligencií, archanjeli, sa cyklicky striedajú v kruhu ako duchovia času a inšpirujú ľudstvo. Táto odpoveď má v sebe úžasnú krásu, eleganciu a jednoduchosť, pretože zjednocuje veľké množstvo faktov pomocou jednoliateho vysvetlenia. Nie nepodobne tomu, ako keď Kepler postihol kľukaté dráhy planét jediným vzorcom.

Je tu však jedna námietka: tento zjednocujúci a zjednodušujúci faktor je nehmotný. Tzv. Dickersonovo pravidlo, ktorého sa dnes vedci držia, hovorí, že veda by mala byť hrou s jediným hlavným určujúcim pravidlom: mala by sa pokúšať vysvetľovať svet len pomocou materiálnych príčin. Veda vraj nevylučuje možnú existenciu duchovného sveta. Ale tento svet podľa nej nemôže byť predmetom (vedeckého) poznania, ale navždy iba predmetom viery. Alebo predmetom metafyziky, ktorá je v očiach vedcov len neoprávneným špekulovaním o veciach, o ktorých existencii nemôžeme nič vedieť.

Z čias Bacona až k nám zasahuje predstava o vede, ktorá by mala vychádzať iba z empirických pozorovaní. Pri pozorovaniach samotných sa však nemôže zastaviť. Indukciou musí prejsť k ideí, forme,

zákonu, ktorý danej triede javov vládne. Ako by mohla idea vládnuť javom, ak je iba v mojej hlave? Zvláštne! Niekedy niet inej cesty, než považovať túto jednotiacu ideu za totožnú s nejakým síce nevnímateľným, ale reálne účinkujúcim súcnom.

Newtonovi sa zjavila idea, matematický vzťah, ktorý vysvetľoval zároveň pohyby nebeských telies aj morský príliv. Vyvodil záver, že musí existovať nejaká neviditeľná sila, ktorá pôsobí na ľubovoľnú vzdialenosť, dokonca aj cez prázdny priestor. Leibniz a ostatní ho kritizovali za to, že do vedy zavádza „okultné veličiny“. Newton sa bránil: „Gravitácia musí byť spôsobovaná činiteľom pôsobiacim neustále podľa určitých zákonov, ale či je tento činiteľ hmotný, či nehmotný, je otázka, ktorú prenechávam úvahe mojich čitateľov“. Päťdesiat rokov zostala jeho teória neprijatá. Nakoniec ľudia uznali, že neexistuje lepší spôsob, ako sa dá uvažovať o tejto veci, než predstaviť si, že tento jav, pri ktorom sa telesá navzájom priťahujú nepriamo úmerne k druhej mocnine vzdialenosti, je spôsobovaný „príťažlivou silou“.

Oprávňuje nás teda jav, ktorý je reálny, ale nie je zredukovateľný na žiadne iné známe elementárne sily, usudzovať na jeho samostatnú podstatu? Dejiny vedy odpovedajú na túto otázku kladne. Nikto nikdy nezachytil gravitóny. Podľa Einsteina ani nemáme do činenia s gravitáciou, ale so zakriveným priestorom. Newtonova gravitácia je len myšlienkovým doplnkom, svorníkom, čímsi chýbajúcim uprostred empirických údajov.

Od čias kvantovo-relativistického prelomu sa stal tento postup vo vede vyslovene progresívny. Filozofia vedy si to nevšimla. Dnešná fyzika sa hemží veličinami, ktoré nezachytia nielen naše zmysly, ale ani žiadne prístroje. Kvarky a struny sú výsledkom „myšlienkových experimentov“, vychádzajú z rovníc. Predpokladanú štruktúru hmoty, ktorá je za tým, čo sa dá vnímať, si iba myslíme. Je meta-fyzická. Z množstva ideí tá, ktorá je užitočná, ktorá vysvetľuje to, čo je viditeľné, zapadá do ostatného poznania, či dokonca umožňuje robiť predpovede a navrhnúť experimenty, ktoré sa potvrdzujú, sa považuje za zodpovedajúcu skutočnosti.

Nemôžeme teda aj my usudzovať, že existuje sedmica princípov, ktoré pôsobia v dejinách? Nikto nikdy nevidel gravitačnú silu samotnú, ale vždy len jej účinky. Práve tak ani my nemusíme vidieť archanjelov na to, aby sme pochopili, že sú. Fakty sveta, dôsledne domyslené do konca, nás nevyhnutne vedú k ich poznaniu.

Z čoho potom pramení odpor vedcov k metafyzike? Z toho, že bývala príliš nekonkrétna a ako vedecká hypotéza neplodná. Zvykli sme si, že metafyzika – tu sú frázy plné samých abstraktných, od obsahu vyprázdnených pojmov ako „Boh“, „Absolútne“, „Bytie“, „duša“. Pri vysvetľovaní nejakého konkrétneho javu vedcovi nepomôže, ak povie, že ho spôsobuje Boh, pretože sa tak rozhodol. Také vysvetlenie sa totiž rovnako dobre hodí na vysvetlenie prítomnosti ľubovoľného javu, ale aj jeho neprítomnosti. Nedovoľuje nič predpovedať ani vysvetliť. Nie je plodné.

Všimnime si, že na Newtonovej hypotéze nebolo až také dôležité, či je neznámy faktor hmotný alebo nehmotný, ale to, že bol konkrétny. Bol daný matematickým vzorcom. A to umožnilo vyvodiť konkrétne, overiteľné dôsledky. Nebolo dokonca dôležité ani to, že Newtonovu hypotézu vyvracali protipríklady. Nemohla vysvetliť posun Merkúrovho perihélia ani skutočnú dráhu Mesiaca. Nevyplývalo z toho, že by gravitačná sila neexistovala. Ale neskôr sa ukázalo, že popri nej pôsobia ešte ďalšie faktory.

Dickerson a jeho stúpenci nepostrehli, čo robí vedu vedou. Duša vedy nie je v tom, že by sa obmedzovala iba na to, čo sa dá vnímať fyzickými zmyslami. Ale v tom, že si o všetkom robí konkrétne a presné pojmy. Dickersonovci implicitne spájajú predstavu zákonitého, zreteľného, logického iba s materiálnym svetom a s duchovným svetom vždy len predstavu iracionálnych, nepredvídateľných, jednorázových aktov Božej svojvôle, ktoré sú nepriehľadné. Preto sa nedá o nich rozmýšľať. Akým právom nám podsúvajú túto predstavu, že duchovný svet nie je inteligibilný, racionálny, že v ňom nie je nič zákonité? Veď podľa najlepších filozofických tradícií je duchovný kozmos ríšou svetového rozumu, v ktorej vládne dokonalý poriadok a harmónia.

To neočakávané na Angelológii je, že je to konkrétna metafyzika. Obsahuje dostatočne jasný a ostrý obraz o nadzmyslových silách a procesoch, ktorý umožňuje formulovať konkrétne hypotézy, falzifikovať ich alebo robiť overiteľné predikcie. Preto spadá do rámca vedy. Umožňuje zjednodušiť veľkú rozmanitosť, je podnetná, užitočná, plodná pri lúštení hádanky sveta. A to je tá rozhodujúca okolnosť, kvôli ktorej sa metóda použitá v Angelológii presadí ako pilotný príklad nastupujúcej vedeckej paradigmy. Postupne si zvykneme na fakt, že neexistuje lepší spôsob ako rozmýšľať o kultúrnych vlnách,

než predpokladať existenciu samostatnej noosféry, sféry myšlienok, v ktorej sa odohrávajú nejaké zákonité procesy.

Navrhujem ako druhý záver: Akceptujme, že to, čo naši predkovia nazývali anjelmi, nech už je to čokoľvek, je niečo reálne, čo pôsobí a má účinky.

JE POJEM ANJELA TEORETICKÝ ALEBO EMPIRICKÝ?

Prišli sme potiaľ, že z empirických pozorovaní prirodzene vyplýva potreba nejakého pojmu analogického stredovekému pojmu anjela. Teda ak aplikujeme len schopnosť rozumového uvažovania dôsledne na zmyslové vnemy, vedie nás to nevyhnutne k poznaniu, že anjeli sú, aj keď ich nevidno. K takému záveru dospel anglický biológ Rupert Sheldrake pri rozhovoroch s bývalým dominikánskym mníchom Matthewom Foxom v knihe „Fyzika anjelov“. Sheldrake nazval tieto neznáme sily za prírodou a dejinami morfogenetickými (tvarotvornými) poliami. No obaja sa zhodli na tom, že ide o pojem ekvivalentný niekdajšej Aristotelovej entelechii alebo stredovekému anjelovi.

Takže pokiaľ chceme zo všetkých ľudských schopností používať poriadne iba jednu – ratio – javí sa to tak, že pojem anjela je iba predpokladaný, myslený, teoretický. Nevyhnutne vyplývajúci z empirických pozorovaní, ale sám neempirický.

Človek je vybavený aj ďalšími schopnosťami, napríklad predstavivosťou, obraznosťou. Vieme, aká je to vlastne schopnosť, aký má potenciál? Pojem anjela nevznikol v dejinách na základe teoretických dedukcií. Ale na základe zážitku. Vždy to boli konkrétni ľudia, ktorí ohlásili, že mali zjavenie, videnie, že k nim pristúpil posol (*angelos*) alebo niektorý boh. Prijali vnuknutie, obrazy preniknuté určitým vôľovým a mravným impulzom, ktoré mocne premieňali ich životy. Napríklad po roku 600 pr. Kr. vystúpili v rôznych častiach sveta nezávisle mudrci, ktorí mali zážitok, že sa im zjavila duchovná inteligencia Slnka a dala im poznanie o rovnováhe a strednej ceste. V cyklickom striedaní vekov sa práve v roku 600 pr. Kr. skutočne dostal na rad Michael, archanjel Slnka, ten, ktorý drží v ruke váhy, a vládol až do roku 246 pr. Kr.

My ale tvrdíme, že tieto skúsenostné, zážitkové obsahy nie sú naozaj skúsenostné, empirické. Teda že nejde o *vnemy*, ale iba o *konštrukcie* našej predstavivosti. Na základe čoho to tvrdíme? Na základe apriórnej idey, nedokázaného predpokladu, ktorý je súčasťou materialistickej epistémy: „*Nič nie je v mysli, čo predtým nebolo v zmysloch*“. Alternatívna epistéma vznikne, keď túto tézu vynecháme a nahradíme ju starou platónsko-scholastickou tézou o priamom nazeraní ideí rozumom. Problém nie je v tom, že by táto idealistická epistéma nebola empirická, ale v tom, Locke *zakázal* duchovnú empiriu! Z Lockeho tézy vyplýva, že pôvodcovia najväčších mravných a kultúrnych impulzov človečenstva boli všetci buď psychotici alebo klamári.

V skutočnosti je ľudská duša otvorená do dvoch svetov: nadol do hmotného a nahor do duchovného. Z oboch prijíma vnemy. Naša predstavivosť môže prijímať podnety zo zmyslových orgánov, ale aj „*anjel hýbe našou predstavivosťou*“, ako hovorí Akvinský v Sume teológie. Ak dokazujeme neexistenciu duchovného sveta tým, že si o ňom niektorí ľudia môžu vytvárať bludné predstavy, platí ten istý postup aj na hmotný svet. To ukázal Hume. Bezprostredne vnímame len vlastnú dušu a nikdy nemôžeme skutočne poznať, čo sa odohráva mimo nás. Nevieme, či nežijeme vo virtuálnej realite. Ale v živote musíme konať tak, že ak sa dva vnemy vyskytujú vždy spolu, ak na nás účinkujú nezávisle od našej vôle a potvrdzujú to aj iné pozorovania, musíme ich brať vážne. To ale platí o *všetkých* vnemoch, či už prichádzajúcich cez fyzické zmysly alebo inou cestou. Aké sú vôbec dôvody pokladať hmotný svet za skutočnejší než duchovný?

To, že idey neprichádzajú zvnútra, sa nestalo nikdy predmetom dôkazu, ale bolo to Lockeho *zážitkom*. Je to zovšeobecnenie Lockeho vlastnej duševnej konštitúcie a konštitúcie jeho súčasníkov. Koncom 17. storočia sa ľudstvo nachádzalo v krajnom bode obratu, v ktorom sa tak ponorilo do hmoty, že stratilo vnútorné spojenie s nadzmyslovým svetom. Svetlo ideí v ľudskom vnútri vyhaslo. Ľudstvo však prechádza v dejinách pravidelne obdobiami, v ktorých sa svojou nadzmyslovou podstatou striedavo ponára hlbšie do hmoty a opäť sa z nej uvoľňuje. Lockeho téza bola v jeho časoch progresívna, podnecujúca pre rozvoj empirických vied, ale dnes už je dávno brzdou. Kedysi živá, pretože korenila v duchu doby, v podvedomých dojmoch vtedajších ľudí, straší dnes v akademických domoch ako múmia niečoho, čo kedysi žilo a bolo plodné. Súčasný duch doby pracuje na novom Organone nadzmyslovej empirie, ktorého kryštalizáciu môžeme očakávať okolo roku 2100.

Ako teda rozhodnúť medzi dvoma vedeckými paradigmami či epistémami? V prvom rade tak, že nebudeme brať jednu za meter a kritérium tej druhej. Stúpenci materialistickej epistémy si v súčasnosti uzurpujú monopol na vedeckosť. Veľkoryso nám dovoľujú veriť v duchovný svet, ale len nevedecky, subjektívne.

Prečo nie je vedecké hovoriť o duchovnom svete? Duchovné skutočnosti vraj nie sú empirické, nikto ich nepozoroval. Ako to? Lebo aj keď ich pozoroval, nemohla to byť podľa Lockeho predpokladu pravda a muselo tam ísť o niečo iné! Táto vedecká metóda obsahuje ako dogmu, že ak niekto niečo pozoroval, tak to nemohol byť duchovný svet, a potom argumentuje tým, že duchovný svet nikto nepozoroval. Je to *circulus vitiosus*, začarovaný kruh. V predpokladoch sú už obsiahnuté závery, ktoré sa ešte len majú dokázať.

Exemplárnym príkladom takého postupu je jeden vedúci pracovník filozofickej katedry nemenovanej slovenskej univerzity. Publikoval odborný článok na tému, či môžeme vedieť, čo je po smrti. Pri tom bolo potrebné definovať smrť. Zvolil si teda definíciu, že smrť je vtedy, keď človek definitívne stratí vedomie. Potom rozobral rôzne zážitky prahu smrti a uzavrel, že títo ľudia ešte neboli mŕtvi, pretože mali ešte vedomie. Preto si nikdy nemôžeme byť vedomí, čo je za prahom smrti. Keby sme si to uvedomili, neboli by sme podľa definície mŕtvi. Stačí zameniť túto definíciu za staršiu definíciu, že smrť je oddelenie duše od tela. Výjde nám, že mystik alebo filozof môže zomrieť už za života. Pokiaľ je schopný odriekania a odpúta sa od telesnosti, vstúpi do rovnakého stavu vedomia, v akom bude po rozpade fyzického tela. Rôzni odborníci-špecialisti toho veľa poznajú, ale nepoznajú sami seba. Nevedomujú si skryté predpoklady a pôvod svojich vlastných myšlienok. Poznanie bez sebapoznania sa mení na ignoranciu.

Archanjeli sú *skúsenostnou* veličinou, nie teóriou. Vnímajú ich *všetci*. Hierarchie anjelov pôsobia v nadvedomí (a démonov v podvedomí) ľudstva. Napríklad vystriedanie duchov času pocíti vždy každý človek na Zemi, až po posledného obyvateľa najvzdialenejšieho ostrova. Zvnútra sa mu začnú vynárať iné obrazy, sny, túžby, iný životný pocit. Aj keď iba zasvätení si dokážu ujasniť pôvod týchto podnetov a géniovia ich dokážu tvorivo premeniť a sformulovať umelecky, filozoficky, vodcovsky či inak. Masy ich vnímajú inštinktívne, ako všeobecnú náladu.

Tieto impulzy sa vynárajú z ľudského podvedomia, o ktorom hmotná veda pranic nevie. Vyplýva len z jej centrálnej dogmy, že toto dianie musí byť uzavreté v nervových dráhach v lebečnej dutine jednotlivca. Synchronnosť a rytmickosť mentálnych vln vo svetovej duši to vyvracia tak zreteľne, že to až bije do očí. Tisíciky pokusných sérií s prenášaním myšlienok, medzi ktorými desiatky sú také, že aj najzarytejším skeptikom došla fantázia pri vymýšľaní námietok. Toto nekonečné hľadanie materiálnych faktorov aj tam, kde nie sú, to je skutočná materialistická mystika, ktorá sa drží svojho aj za cenu obetovania zdravého rozumu. Súčasný empirizmus zrádza svoje vlastné princípy, keď sa všetky vemy snaží natiahnuť na Prokrustovu posteľ materialistickej filozofie.

Kritérium správnosti paradigmy môže byť v konečnom dôsledku len jej užitočnosť a plodnosť. Ako vraví Goethe: „*len to, čo je plodné, je pravdivé a krásne*“. Alebo: „*po ovoci ich poznáte*“. Ak daná epistéma dokáže tvoriť konkrétne overiteľné hypotézy, veľa vysvetliť a zjednodušiť a robiť úspešné predikcie, určite ju budú používať aj ďalší. Angelológia dejín to dokázala v miere, o akej sa doteraz sociológom a historikom ani nesnívalo. Ukázala, že veda sa dá robiť aj v spojení s idealistickou epistémou, a že môže byť – prinajmenšom v niektorých oblastiach – neporovnateľne úspešnejšia než materialistická veda. Navrhujem preto, aby bola metóda použitá v Angelológii uznaná za vedeckú. Prihovám sa za to, aby sa obe, materialistická aj idealistická epistéma rozvíjali súčasne, jedna vedľa druhej.

VEDE SA OTVÁRA NOVÝ ROZMER

Dospeli sme k nezvyčajnému záveru, že idealistická veda sa od materialistickej čo do vedeckosti v ničom zásadnom nelíši. Je racionálna aj empirická. Navyše nie je jednostranná, nepopiera zmyslovú skúsenosť. Materialistická veda sa snaží nadzmyslovú polovicu ľudskej skúsenosti odzmysleť ako neexistujúcu. Nadzmyslová skúsenosť sa získava introspekciou, ale inak overuje rovnako ako zmyslová: Pozorovaním, aktívnym experimentom, porovnávaním s ďalšou nadzmyslovou skúsenosťou z nezávislého zdroja, formuláciou predpovedí. Navyiac: nadzmyslová skúsenosť sa overuje pomocou zmyslovej. Právě zjavenie je v súlade so zmyslovým pozorovaním. Zmyslová a nadzmyslová empiria sa do-

plňujú a až obe spoločne tvoria úplný celok. Prvá je skúšobným kameňom druhej a druhá je vysvetlením prvej.

Zamyslime sa nad tým, prečo doterajšia veda nielenže nie je schopná poznávať duchovný svet, ale nedokáže vysvetliť ani veľkú časť hmotného sveta. Tieto hmotné javy majú totiž duchovnú podstatu. Vezmime si opäť Popperov príklad s revolučnými obdobiami. Vďaka čomu sme dokázali predpovedať krivku revolučnosti? Ako sme postupovali?

Medzi siedmimi archanjelmi sú dvaja, ktorí pôsobia najmä na našu citovú prirodzenosť (Anael a Samael). Ovplyvňujú človeka počas dvoch emocionálne najlabilnejších a najkonfliktnejších životných období – puberty a krízy stredného veku. Anael je Inanna, staroveká bohyňa lásky a vášni a Samael je Nergal, boh nenávisti a smrti. Ďalší dvaja (Zachariel a Rafael) posilňujú myslenie. Teda pokojnú, chladnú hlavu ako protijed proti vášňam. Rafael je Nabu, boh liečiteľ a Zachariel je Marduk, stelesnenie poriadku a zákona. Toto je nadzmyslové pozorovanie, takto sa tieto bytosti javia vnútornému zrak.

Naša hypotéza je takáto: Anael a Samael budú revolučnosť zvyšovať. V čase, keď popri ostatných archanjeloch spolupôsobí ako duch času aj jeden z týchto dvoch, revolučnosť sa zvýši a vyvrcholí v čase, keď sa stanú duchmi času obaja naraz. Zachariel a Rafael budú revolučnosť tmiť. Keď pôsobi aspoň jeden z nich, revolučnosť sa zníži a najnižšia bude vtedy, keď zapôsobia spoločne. Ďalej môžu pôsobiť súčasne protikladní anjeli a ich účinky sa budú navzájom rušiť. V anaelsko-rafaelských alebo samaelsko-zacharielských obdobiach nebude revolučnosť ani príliš vysoká ani nízka. Inak v čase, kedy nepôsobí ani jeden z tejto štvorice, bude revolučnosť priemerná.

Na tomto základe sme zostavili hypotetickú krivku revolučnosti. Skutočná krivka revolučnosti s ňou výrazne koreluje (korelačný koeficient = 0,7). Naša hypotéza pritom nie je zostavená *ex post* alebo *ad hoc*. Za prvé preto, lebo predchádzala kontrolné štúdie. A za druhé preto, lebo ide stále o jeden a ten istý sedemnásobný rytmus, ktorý platí pre všetky časy, krajiny a kultúrne odvetvia. Nezostavujeme pre každý nový dejinný jav novú hypotézu.

Ako to, že antropológovia ako Kroeber alebo Sorokin nenašli vo svojich krivkách žiadnu pravidelnosť, žiaden systém? Hľadali totiž vždy len triviálny pravidelný rytmus a keď ho nenašli, uzavreli, že všetko má náhodný charakter. Dešifrovať krivku revolučnosti si vyžadovalo mať zreteľnú predstavu o počte a povahe neviditeľných síl, o kvalitách aj rytmoch ich pôsobenia. Výslednicou spolupráce týchto síl je zložitá trajektória, ktorá nemá na prvý pohľad pravidelnú podobu. Vedcom chýba práve takáto vízia.

V súčasnej vede sa kladie extrémny dôraz na racionálnu metódu, pomocou ktorej sa overujú hypotézy. Na meranie a matematické spracovanie údajov. Každý nový objav má však dve fázy. Prvou je tvorba hypotézy, a až druhou je jej overenie. V prvej fáze sa uplatňujú skôr iracionálne postupy príbuzné umeniu: predstavivosť, intuícia. Hypotéza sa môže bádateľovi snívať alebo ho môže len tak napadnúť. O tejto prvej fáze súčasná vedecká metodológia mlčí ako keby neexistovala. Pritom obe fázy sú rovnako dôležité. Ak prevládne prvá fáza, vzniká rojčenie bez pevnej pôdy pod nohami. No ak prevládne druhá fáza, máme more nič neznamenajúcich údajov a žiaden nápad.

Prvá fáza je syntetická, druhá analytická. Nástrojom prvej fázy je pravá a druhej ľavá hemisféra mozgu. Rovnaká funkčná diferenciácia platí pre zemský organizmus ako celok. Východná pogloba prijímala introspektívne náboženské pravdy a západná sa stala tvorcom experimentálnej vedy.

Nadzmyslová a zmyslová empiria musia byť v rovnováhe, ak má vzniknúť ozajstné poznanie. Nadzmyslová empiria je tvorcom hypotézy pre zmyslovú a jej vysvetlením. Je tým, čo si empirické pozorovania k sebe žiadajú ako svoj nevyhnutný myšlienkový doplnok. Myslenie sa stáva pravdivým vo chvíli, keď sa mení na vnímací orgán duchovného sveta. Súčasná veda sa takmer výlučne sústredila, ba stotožnila s druhou fázou a s analytickou metódou. A náboženstvo si ponechalo prvú. Obe fázy sa však samy osebe stávajú neplodné. Vedec a kňaz musia splynúť v jednej osobe!

Výskum, za ktorý bol Roger Sperry odmenený Nobelovou cenou, potvrdil, že najtvorivejší ľudia sú tí, čo dokážu využívať a pružne prepájať obe hemisféry mozgu. Dobrý bádateľ musí žiť v rytmickom kyvadlovom pohybe medzi introvertnou a extravertnou, pasívnou a aktívnou, ženskou a mužskou stránkou svojej psychiky. Medzi prijímaním inšpirácie z vyšších svetov a jej racionálnym preverovaním vo vonkajšom svete. Jednostranné používanie ľavej mozgovej hemisféry nemôže viesť k ničomu inému ako k materialistickému svetonázoru.

Vedcom sa kopia pod rukami hory informácií, ktorým nevedia dať žiaden zmysel. Nevedia v nich nájsť žiaden logos, žiadnu myšlienku. Prevažná časť sveta sa im javí ako chaos, náhodné dianie. Deji-

ny sveta, evolúcia prírody, ľudské sny – všetko je chaos, slepá a bezvýznamná náhoda. Kde mal vziať Kroeber jasný obraz o povahe jednotlivých archanjelov a vzťahoch medzi nimi? Tridsať rokov zhromažďoval údaje. Ale nemal žiadnu myšlienku. Keby ju mal, bol by ju mohol vzápätí potvrdiť. Ibaže nič ho nenapadlo.

Väčšina javov samé osebe neprehradzujú svoju ideu otvorene. Ale je potrebné v myšlienkach urobiť niečo ako vektorový rozklad javu na nezávislé zložky. Ak sa majú pre nás stať viditeľnými pravidelné rytmy v dejinách, musíme vedieť urobiť ich rozklad na zložky pochádzajúce od rôznych duchovných príčin. Napríklad odlišiť duchov času od duchov národov. Duchovia času pôsobia globálne, prinášajú vlnu tvorby v jednom kultúrnom odvetví krížom cez všetky národy sveta. Duchovia národov pôsobia lokálne, inšpirujú plejádu veľkých osobností všetkého druhu ale ohraničenú na jeden národ. Duch národa aj duch času má svoj vlastný rytmus a keď ich v duchu nevieme odlišiť, ale to všetko spletieme dohromady, nevidíme v dejinách nič.

Keby sa vo fyzike postupovalo tak ako v kultúrnej antropológii, nedala by sa dokázať ani existencia gravitačnej sily. Lístok tancujúci vo vetre alebo raketa vzďaľujúca sa od Zeme by sa museli brať za dôkaz, že telesá padajú rovnomerne zrýchleným pohybom nadol iba niekedy. Zákon príťažlivosti preto nie je žiaden zákon. Správna odpoveď však znie, že zemská príťažlivosť pôsobí vždy, ale okrem nej pôsobia ešte aj ďalšie sily. Trajektória telies je výslednicou spolupôsobenia týchto síl.

Veľkolepá perspektíva vedy teraz neleží v ešte ďalšom zdokonalení rozumových nástrojov. Toto nie je práca pre počítače. Musí začať s cieľavedomým zdokonaľovaním ľudskej obraznosti, aby sa dostala do rovnováhy. Zušľachtená, sčistená obraznosť sa mení na zrakový orgán ducha. To si však vyžaduje od vedca zdokonaľovať aj svoj citový a vôľový život, nie len intelekt.

V tomto sa sofiologická metóda naozaj líši od baconizmu: Duchovná veda vyžaduje od svojho adepta zvládnuť všetky tie schopnosti aké materialistická od svojho. No okrem toho ešte čosi navyše. Toto navyše je predovšetkým všestranné rozvíjanie celého človeka, nie len niektorých jeho vlastností. Vyžaduje si ďalej schopnosť tvoriť nielen kvantitatívne, ale aj kvalitatívne pojmy. Materiálna veda je podmnožinou duchovnej. A duchovná veda je rozšírením materiálnej na vyššie svety.

Materialistická veda je naozaj úspešná vlastne len v skúmaní minerálnej ríše. Je to tá časť sveta, ktorá sa dá dobre pochopiť v spojení s kvantitatívnymi pojmami, teda matematickými rovnicami. Ďalšie vyššie ríše – rastlinná, zvieracia a ľudská – si vyžadujú inú tvorbu pojmov. Predstavujú hmotu oživenú, oduševnenú a oduchovenú vyššími princípmi, ktoré ju prenikajú a organizujú. Dešifrovať túto organizáciu znamená byť schopný tvoriť také pojmy, ktoré zodpovedajú tým živým ideám samotným, ktoré ako tvorivé sily pôsobia za týmito ríšami. Dejiny nikdy nebude možné pochopiť inak, než pomocou inšpirovaných pojmov, lebo ten, kto v nich pôsobí, sú duchovia inšpirácie – archanjeli.

Onen nový rozmer, ktorý sa vede otvára, leží v zušľachtenej tvorbe pojmov a predstáv. Veda už dávno stagnuje nie kvôli nedostatku nameraných údajov, ale kvôli pojmovej slepote. Astrofyzici márne hľadajú matematickú rovnicu sveta. V tom, čo je okolo nás, pôsobia bytosti, ktoré sú stelesnením estetických a morálnych kvalít, cností. Akonáhle sme tieto cnosti a kvality schopní utvoriť v nás samých, stávajú sa pre nás viditeľné.

Naša hypotéza o archanjelských silách sa od Newtonovej hypotézy o gravitačnej sile nelíši v tom, že by bola neempirická. Obe hovoria o určitej nadzmyslovej podstate. Ale líši sa v tom, že obsah pojmu archanjel je kvalitatívny, je to estetický a morálny obsah. Toto je tá podstatnejšia hranica, na prahu ktorej veda stojí. Nie anjeli sú neviditeľní – ale my sme esteticky a morálne slepí!

Len čo sa pozdvihneme k vnútornému zážitku a jasnému videniu tej-ktorej duchovnej bytosti, dokážeme rozpoznať, dokonca aj kvantifikovať jej prejavy vo svete okolo nás. Tento postup je do tej miery vedecký, do akej sme schopní utvárať nematematické pojmy presne a jednoznačne, ale to nie je iné ani v psychológii, histórii a všetkých ostatných humanitných vedách. Kým nie sú v stave pravdivo tvoriť pojmy zodpovedajúce nefyzickým skutočnostiam, nie sú to vedy.

Tieto vedy cítia, že nie sú vlastne oprávnené robiť žiadne syntézy. Napríklad historik nikdy nevie, či smie dve v niečom podobné udalosti právoplatne zhrnúť pod nejaký spoločný pojem, povedzme francúzsku revolúciu a revolúciu vo Vietname, ktorá sa odohrala v tom istom roku. Myslí si (spolu s Benedettom Crocem), že každý taký pojem bude len nominalistický, subjektívne vytvorený rozprávaním. Odteraz vieme, že v uvedenom príklade existuje idea, a to realisticky, ktorá obe udalosti spája – je ňou archanjel Anael. Angelológia dejín je prvá novoveká filozofia dejín, prvá dejinná syntéza, ktorá si zároveň pre seba vydobyla aj svoje metodologické oprávnenie.

Kde môžeme teda, ako bádatelia, získať tie správne hypotézy, ktoré zapadnú ako kľúč do zámky sveta? Len od tých bytostí, ktoré ako živúce idey a tvorivé princípy reálne pôsobia vnútri týchto vecí samotných! Tým je preklopené Kantovo subjektovo-objektové rozštiepenie. V našom vlastnom vnútri sa môžeme spojiť s vecami osebe, so samotnými tvorivými silami, ktoré sú ideami týchto vecí. Inak ideu poznáme len u artefaktov vytvorených človekom, pretože sme ich tvorcami. Kto pochopí ideu spaľovacieho motora, vie o spaľovacom motore všetko, čo je na ňom podstatné. Tak stoja aj za prírodou a dejinami bytosti, ktoré sú ich ideami. Láska a úcta prebúdzajú latentnú schopnosť našej duše sa s nimi spojiť. Všetky spoločne tvoria jeden harmonický celok, ako údy jednej bytosti, Sofie, Nebeskej Múdrosti.

Dickerson R. (1992): Game of Science. Journal of Molecular Evolution, 34:277.

Fox M., Sheldrake R. (1996): The Physics of Angels. A Realm where Spirit and Science meet. Harper, San Francisco.

Jaspers K. (1955): Vom Ursprung und Ziel der Geschichte. Fischer, Frankfurt.

Jung C. G. (1960): Synchronicity. An Acausal Connecting Principle. University Press, Princeton.

Kroeber A. L. (1969): Configurations of Culture Growth. University of California, Berkeley.

Páleš E. (2001): Angelológia dejín. Paralelné a periodické javy v dejinách. Sophia, Bratislava.

Páleš E., Mikulecký M. sen. (2002): Periodický výskyt veľkých lekárov v dejinách starého Grécka, Indie a Číny. 23. seminár „Človek vo svojom pozemskom a kozmickom prostredí“, Úpice, 21.-23. máj 2002.

Páleš E., Mikulecký M. sen. (2002): Periodic Emergence of Great Poets in the History of Arabia & Persia, China and Japan. The 5th International Symposium of Chronobiology and Chronomedicine, Guilin, China, October 14-21, 2002.

Páleš E., Mikulecký M. sen. (2003): 500-ročný rytmus v dejinách starogréckeho, rímskeho a čínskeho dejepisectva. Acta historica posoniensis, FiF UK, Bratislava.

Páleš E., Mikulecký M. sen. (2003): Periodic Emergence of Great Philosophers in the History of Late Antique and Medieval Europe, Byzantium & India. V príprave.

Páleš E., Mikulecký M. sen. (2003): 500-Year Periodicity in the History of Ancient Egypt. V príprave.

Popper K. R. (1957): The Poverty of Historicism. Routledge, London.

Sorokin P. A. (1962): Social and Cultural Dynamics. Bedminster, New York.